

באהבה וביראה לא ניתנה תורה למלאכי השרת

היכוח בין המלאכים ומשה רבנו בקבלת התורה – מלמד אותנו שלמרות הטענה של המלאכים התורה לא שייכת למלאכים – תורה למה יהא לכם.

התורה קדושה וטהורה, אך בכל זאת היא תורת חיים. התורה שייכת לעולם הזה, ולא לעולם הבא. התורה שייכת לעולם העשייה ולא לעולם הנשמות. כל המצוות הן דברים הקשורים לדברים גשמיים ומעשיים.

הסבר יותר עמוק – בעולם הרוחני אין תזוזה, וממילא אין גידול. רק בעולם הגשמי יש שינויים, יש תזוזה, וממילא יש גידול.

אמנם בדבר הזה אנו יותר גדולים מהמלאכים – לנו יש תורה, למלאכים אין.

אולם זה לא כל הסיפור, ולא רק בדבר הזה אנו גדולים מהמלאכים.

- המלאכים אומרים שירה פעם בחיים ואנו אומרים בכל יום 'כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור, ואמרי שירה ובטלי, שנאמר: חדשים לבקרים רבה אמונתך' (חגיגה יד ע"א).

'חביבין ישראל יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרין שירה בכל שעה, ומלאכי השרת אינן אומרין אלא פעם אחת ביום, ואמרי לה: פעם בשבוע, ואמרי לה: פעם ביובל, ואמרי לה: פעם בעולם' (חולין צא ע"ב).
'ויאמר שלחני כי עלה השחר, אמר לו: גנב אתה או קוביוסטוס אתה, שמתירא מן השחר? אמר לו: מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו' (שם).

- מהי שירת עם ישראל הנאמרת כל יום? – התורה, המרוכזת ומסומלת בפרשת קריאת שמע

חשיבותן של ישראל מתבטאת בזה שהם חביבין יותר ממלאכי השרת את ה' האמרת היום, להיות לך לאלקים, וה' האמירך היום, להיות לו לעם - אמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם הזה, דכתיב: שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם הבא, דכתיב: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (ברכות ו, א).

הנוסח של קדושה של מוסף מסתיים ב'שמע ישראל', והוא בא לבטא את המסר הזה - גדולת ישראל היא גדולה יותר מן המלאכים, שהמלאכים אומרים פעם אחת בעולם, ואנחנו אומרים שמע ישראל וכו' ערב ובוקר בכל יום תמיד פעמים באהבה (חמש הדגשות).

וק אנחנו אומרים בפזמון, (סליחות לערב יום כפור): 'במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד, ומושכים כלם יחד מזה אחד ומזה'. 'וזאת בטחוני על אמרי בכל עת שה' הוא אחד' (מטה לוי).

ואפשר לומר שזוהי כוונת סוף הקדושה (לפי נוסח אשכנז): 'לדור ודור נגיד גדלך, ולנצח נצחים קדושתך נקדיש, ושבחך אלוקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד' - שלא כמו המלאכים, שאומרים שירה רק פעם אחת בעולם.

וכן מוכח מנוסח ברכת הקדושה: אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים (דהיינו עם ישראל) בכל יום יודוך סלה" שלא כמו המלאכים שמברכים רק פעם בחיים.

וזה כוונתם של חז"ל, שסדרו את ברכת יוצר המאורות לפני ברכת אהבה רבה - ברכת התורה, ולפני שמע ישראל. כי הכל בא לבטא את גדולתם של כלל ישראל, שאומרים שירה כל יום, ועוסקים ועמלים בתורה בכל יום, ומיוחדים שמו פעמיים בכל יום, באהבה.

ועיין תהלים מזמור יט, וזה כוונת הנאמר שם על גדולת התורה, שהוא גדול יותר מן המאורות (כחות הטבע כמו המלאכים). וממילא גדולתם של כלל ישראל - גם עבדך נזהר בהם - גדולה מן המאורות.

ולכאורה זה מסביר את הסדר של ברכות קריאת שמע - מלאכים ואחר כך ישראל - להראות את גדולתנו

אולם יש בזה קושי גדול -

- המלאכים אומרים שירה רק אחרי ישראל 'אין רשות למלאכי השרת לומר שירה על שפותחין תחילה ישראל בשירה' (פרקי היכלות, מובא בבית מדרש ג, 161). ואשמע אחרי קול רעש גדול - מהו אחרי? אמר יחזקאל: משקלסתיו אני וחברי, שמעתי שמלאכי השרת מקלסין אותו אחרי, ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו' (תנחומא ו).

- סדר ברכות קריאת שמע - מלאכים ואחר כך ישראל, למה?

קודם כל יראה ואחר כך אהבה

ברכת יוצרות - כולה יראה

'ומנין שיראים זה את זה, ומכבדין זה את זה, וענוותנין מבני אדם - שבשעה שפותחין את פיהם ואומרים שיר, זה אומר לחבירו פתח אתה שאתה גדול ממני, וזה אומר לחבירו פתח אתה שאתה גדול ממני' (אבות דר' נתן יב, ו). 'וקרא זה אל זה ואמר - נוטלין רשות זה מזה, שלא להקדים האחד ויתחיל ויתחייב שריפה' (תנחומא צו יג).

'בשעה שמגיע כתר לראשו... כל חיות ושרפים ואופנים וגלגלי המרכבה וכסא הכבוד בפה אחד אומרים: ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון לדור ודור הללויה' (מדרש תהלים קמו, י).

ונוכל להבין על ידי זה את כל סדר תפילת יוצר שלנו. שמתחיל במאורות, שמסמלים טבע וסדר, אימה ויראה; ואחר כך אנו מברכים את הברכה השניה,

על התורה, שגם היא דרך בהשגת אמונה וקירבה אל ה' - אך בדרך על טבעית, ובעבותות אהבה רבה.

מה גם שהמאורות מוגבלות בזמן (יום ולילה) לעומת התורה שהיא מעל הזמן - חלק מהאין-סוף, וממילא יותר קרובה להקב"ה.

ניתן להזכיר כאן את מחלוקת הראשונים (רמב"ם וריה"ל) לגבי הדרך המובחרת בהשגת אמונת ה' יתברך.